

رابطه بین امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

دوره پیش‌دانشگاهی

علی عیسی زادگان^۱، فرزانه میکائیلی منیع^۲ و فیروز مروئی میلان^۳

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر پایه‌ی امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل بود. ۳۳۷ دانش‌آموز پیش‌دانشگاهی شهر ارومیه (۲۰۱ دختر، ۱۳۶ پسر) به عنوان نمونه به شیوه‌ی نمونه‌برداری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. شرکت کنندگان با مقیاس امید، آزمون تجدید نظر شده جهت‌مندی زندگی و پرسشنامه‌ی معنای تحصیل ارزیابی شدند. داده‌ها با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که معنای تحصیل، امید، خوش‌بینی با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت معناداری دارد. از بین متغیرهای پژوهش، امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل ۲۵/۶ درصد از واریانس عملکرد تحصیلی را تبیین کردند. یافته‌های این پژوهش ضرورت بازشناسی نقش امید، خوش‌بینی و معنی تحصیل را در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مورد تاکید قرار می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: عملکرد تحصیلی، امید، خوش‌بینی، معنای تحصیل

۱. نویسنده‌ی رابط: دانشیار روان‌شناسی عمومی، دانشگاه ارومیه

(ali_issazadeg@yahoo.com)

۲. دانشیار روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه ارومیه

۳. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه ارومیه

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۸/۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۹/۱

مقدمه

روان‌شناسان برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی عملکرد تحصیلی تاکنون متغیرهای زیادی را مورد بررسی قرار داده‌اند (پرموزیک و فورنهام^۱، ۲۰۰۳؛ نریمانی، عباسی، ابوالقاسمی و احدی، ۱۳۹۲). یکی از بحث‌ها، ارتباط بین سه حوزه شناخت، هیجان و انگیزش در خصوص عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است. از لحاظ شناختی ارزیابی‌هایی که دانش‌آموزان از تجارب آموزشی دارند در عملکرد تحصیلی آنان اثرگذار است (آستین، اسیگورا، ساکس و کورن^۲، ۲۰۰۲؛ نریمانی و سلیمانی، ۱۳۹۲). یکی از مواردی که مورد توجه قرار گرفته این است که تحصیل برای دانش‌آموزان چه معنایی دارد (لوین و کاریتون^۳، ۱۹۹۸). منظور از معنا در اینجا اشاره به دلالت درونی تحصیل برای دانش‌آموز است. برای بعضی از دانش‌آموزان تحصیل ممکن است به عنوان راهی برای رسیدن به یک حرفه و برای دیگری به عنوان یک منبع فشار محسوب شود (هندرسون - کینگ و اسمیت^۴، ۲۰۰۶).

براساس تحلیل‌های مولفه‌های اصلی، ۱۰ عامل معنا از تحصیل به دست آمده است که عبارتند از: حرفه (تحصیل یعنی آمادگی برای حرفه و راهی برای رسیدن به یک شغل)، استقلال (تحصیل فرصتی برای رشد)، آینده (کشف مسیر زندگی و طرحی برای آینده)، یادگیری (فرصتی برای مواجهه با ایده‌های نو)، ارتباط (فرصتی برای ایجاد دوستی‌ها)، دنیای پیرامون (ایجاد تغییر در دنیای پیرامون)، رشد خویشتن (فرصتی برای خودشناسی)، گام بعدی (مرحله‌ای مثل مراحل قبلی تحصیلی)، فشار (تحصیل یعنی منبع فشار)، رهایی (تحصیل یعنی گریز از موقعیت‌های پرتنش بزرگسالی) (هندرسون - کینگ و همکاران، ۲۰۰۶؛ هندرسون - کینگ و میتچیل^۵، ۲۰۱۱). در

-
1. Permuzic and Furnham
 2. Astin, Osegura, Sax & Korn
 3. Levin & Cureton
 4. Henderson-king & Smith
 5. Mitchell

پژوهشی در ارتباط با مقایسه‌ی معنای تحصیل در بین دانشجویان موفق و ناموفق نشان داده شد که از بین ۱۰ مولفه معنی تحصیل، در سه مولفه حرفه، فشار روانی و رهایی بین این دو گروه تفاوت وجود دارد (عیسی زادگان، حسنی و احمدیان، ۱۳۸۸). براساس نظر آستین (۱۹۹۳) معنا از تحصیل در بین دانش‌آموزان از دوران مدرسه آغاز می‌شود. واینر^۱ (۱۹۹۹) نشان داد که تحصیل برای عده‌ای تجربه‌ی یک حس نظم، هدف در زندگی و یک حس امید در مواجهه با نگرانی‌ها مهیا می‌سازد. یافته‌های جدید نشان می‌دهد که معانی تحصیل با استرس ادراک شده، خوش‌بینی و سبک‌های مقابله دانش‌آموزان رابطه دارد (کرایپل^۲ و هندرسون-گینک، ۲۰۱۰). پژوهشگران بر این نکته تاکید می‌کنند که افراد امیدوار و خوش‌بین، اطمینان کامل دارند که به اهداف آینده‌شان خواهند رسید (کوین^۳، ۲۰۰۹؛ برجیس، حکیم‌جوادی، طاهر، غلامعلی لواسانی و حسین خانزاده، ۱۳۹۲). طبق مفهوم سازی اسنایدر^۴ (۱۹۹۱) امید یک ساختار شناختی - انگیزشی است که از تعامل دو مؤلفه‌ی کارگزار موفق و گذرگاه‌ها حاصل می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که سطوح بالای امید با میانگین تحصیلی بالا (اسنایدر، شوری، چیوانس، پولورس، ادامس و ویکلاند^۵، ۲۰۰۲)، با راهبردهای مقابله مساله‌مدار (فرانکن و براون^۶، ۱۹۹۶؛ فلیسون^۷، ۲۰۰۴)، با میانگین نمرات تحصیلی ورزشکاران (کوری^۸، اسنایدر، کوک^۹، رابی و رم^{۱۰}، ۱۹۹۷؛ پیترسون و لوتانس^{۱۱}، ۲۰۰۳) و با

1. Weiner
2. Krypel
3. Kevin
4. Snyder
5. Shory, Chevans, Pulvers, Adams & Wiklund
6. Franken & Brown
7. Fleeson
8. Curry
9. Cook
10. Rehm & Rehm
11. Peterson & Luthans

پیشرفت در مدرسه (اسنایدر، لویز^۱، شوری، راند و فیلدمن^۲، ۲۰۰۳) رابطه‌ی مثبت دارد. کلی^۳ (۲۰۰۷) در بررسی رابطه‌ی امید، عملکرد اجرایی، توانایی‌های هیجانی-رفتاری با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان ۱۲-۱۰ ساله نشان داد، ۷۴ درصد از اثرات کلی نقص در عملکرد تحصیلی از امید تأثیر می‌پذیرد.

مطابق با مدل کارور و شی رر، خوش‌بینی-بدبینی به ترتیب، اشاره به انتظار پیامدهای مثبت و منفی از آینده دارد (چانگ، ساناو یانگ^۴، ۲۰۰۳). نتایج متعدد نیز ارتباط خوش‌بینی با بهزیستی، سلامت، رضایت از زندگی را نشان داده است (روش^۵ و شی رر، ۲۰۰۳). کارور، شی رر و سگراستروم^۶ (۲۰۱۰) معتقدند افراد خوش بین از رسیدن به هدف اطمینان دارند و افراد بدبین در رسیدن به هدف و شرایط مشابه شک دارند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که خوش‌بینی بالا، آشفتگی و اضطراب کمتری را در انتهای ترم تحصیلی پیش‌بینی می‌کند (بریست^۷، شی رر و کارور، ۲۰۰۲). رابطه‌ی خوش‌بینی تحصیلی در چندین مطالعه با عملکرد تحصیلی تایید شده است (هوی، تارتر^۸ و هوی، ۲۰۰۶؛ هوی و اسمیت، ۲۰۰۷). در کل افراد خوش بین در شناسایی و پیگیری هدف‌ها، مصرترند (کاردیمایس^۹، ۲۰۰۷). میزان امید با نسبت مشروط شدن و فارغ‌التحصیلی نیز رابطه دارد (کول و دراویس^{۱۰}، ۲۰۰۸). علاوه بر توانایی شناختی، عوامل دیگری مثل عزت نفس، امید و جهت‌مندی نسبت به زندگی در عملکرد تحصیلی اثر گذار است (لی سون، سیروچی و هیون^{۱۱}،

-
1. Lopez
 2. Rand & Feldman
 3. Kelli
 4. Chang , Sana & Yang
 5. Wrosch
 6. Segerstrom
 7. Brissette
 - 8 . Hoy & Tarter
 9. Karademas
 10. Coll & Draves
 11. Leeson, Ciarrochi & Heaven

۲۰۰۸). بر اساس مبانی نظری ذکر شده هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی در بین دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی است. بر اساس یافته‌ها و شواهد موجود، فرضیه‌های زیر تدوین و مورد بررسی قرار گرفت:

۱- بین معنای تحصیل، امید و خوش‌بینی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی رابطه وجود دارد.

۲- معنای تحصیل، امید و خوش‌بینی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی را پیش‌بینی می‌کند.

روش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه‌ی آماری، شامل کلیه‌ی دانش‌آموزانی است که در دوره‌ی پیش‌دانشگاهی شهر ارومیه در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ مشغول به تحصیل بودند. تعداد کل دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی ۳۰۹۷ نفر است که از این تعداد ۱۰۹۶ نفر پسر و ۲۰۰۱ نفر دختر بود. برای برآورد حجم نمونه از جدول کرجسی- مورگان و برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده شد. ابتدا فهرستی از مدارس که در آنها دانش‌آموزان دوره‌ی پیش‌دانشگاهی مشغول به تحصیل بودند از اداره‌ی کل آموزش و پژوهش استان تهیه شد که شامل ۱۷ مدرسه (۹ مدرسه دخترانه و ۸ مدرسه پسرانه) بود. از این میان، ۳ مدرسه‌ی پسرانه و ۴ مدرسه‌ی دخترانه انتخاب شد. از هر کدام از مدارس یک کلاس به صورت تصادفی شامل ۳۰ دانش‌آموز انتخاب شد و در نهایت ۳۳۷ پرسشنامه (۱۳۶ پسر و ۲۰۱ دختر) بررسی گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی و رگرسیون گام به گام استفاده شد. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از ابزارهای زیر استفاده شده است:

الف) **مقیاس امید (HS)**^۱: این مقیاس را برای تعیین میزان امید اسنایدر (۱۹۹۱) ساخته است. دارای ۱۲ آیتم است که ۸ آیتم آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. ۴ آیتم آن مربوط به مولفه کارگزار و ۴ آیتم دیگر مربوط به مولفه گذرگاه است. آزمودنی با استفاده از یک مقیاس پنج درجه‌ای از (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) توافق خود را با هریک از آیتم‌ها نشان می‌دهد. کاشدن^۲ و همکاران (۲۰۰۲) ضریب آلفای ۰/۸۲ برای کل مقیاس و برای ابعاد کارگزار و گذرگاه به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۶۶ گزارش کرده‌اند. در ایران پایایی این مقیاس بر روی ۱۰۰ نفر از دانشجویان انجام شده که ضرایب آلفای کرونباخ برای مولفه کارگزار ۰/۷۱ و برای گذرگاه ۰/۶۷ به دست آمده است و روایی مقیاس به وسیله‌ی روش روایی همزمان محاسبه شده که روایی همزمان مقیاس امید با مقیاس ناامیدی بک ۰/۸۱- گزارش شده است (شیرین زاده و میرجعفری، ۱۳۸۵).

ب) **آزمون تجدید نظر شده جهت مندی زندگی (R-LOT)**^۳: این آزمون را شی رر و کارور (۱۹۸۵) تهیه کرده‌اند. دارای ۱۰ آیتم است که ۶ آیتم آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. ۳ آیتم مربوط به جملات منفی و ۳ آیتم مربوط به جملات مثبت است. آزمودنی با استفاده از یک مقیاس پنج درجه‌ای از (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) توافق خود را اعلام می‌کند. کیوماکی^۴ و همکاران (۲۰۰۵) ضریب آلفای ۰/۶۵ برای مقیاس خوش‌بینی و ۰/۷۲ برای مقیاس بدبینی، اکانر و کاسدی^۵ (۲۰۰۷) ضریب آلفای ۰/۸۰ را برای کل آزمودنی‌ها گزارش کرده‌اند. در ایران نسخه اولیه‌ی این آزمون در اصفهان هنجاریابی و اعتباریابی شد که اعتبار و روایی بالایی گزارش شده است. پایایی کل آزمون بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و روایی با استفاده از روش وابسته به ملاک محاسبه شده که بین خوش‌بینی با افسردگی ۰/۶۵- و با خود تسلط یابی ۰/۷۳ گزارش شده است

-
1. Hope Scale
 2. Kashden
 3. Revised Life-Orientation test
 4. Kivimaki
 5. O'connor & Cassidy

(کجباف، عریضی و خدا بخشی، ۱۳۸۵). در مطالعه‌ای دیگر ضریب آلفای آزمون با فاصله ده روز به روش باز آزمایی ۰/۷۰ گزارش شده است (گودرزی، ۱۳۸۱).

ج) **پرسشنامه معنای تحصیل (MOE)**^۱: این پرسشنامه را برای اندازه گیری معنای تحصیل هندرسون-کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) طراحی کرده است. ۸۶ گویه دارد که شامل ۱۰ مولفه است. هر مولفه معنای خاصی از تحصیل را نشان می‌دهد و کسب بیشترین نمره در هر کدام از این مولفه‌ها نشان دهنده اولویت آن معنا از جانب فرد است. مولفه‌های این پرسشنامه عبارتند از: حرفه (۱۱ گویه)، استقلال (۵ گویه)، آینده (۳ گویه)، یادگیری (۱۰ گویه)، خود (۱۱ گویه)، گام بعدی (۳ گویه)، اجتماعی (۱۲ گویه)، دنیای پیرامون (۸ گویه)، فشار روانی (۱۲ گویه)، رهایی (۱۱ گویه). پاسخ به گویه‌ها در یک مقیاس لیکرتی شامل خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد صورت می‌گیرد که به ترتیب نمره‌های ۲، ۳، ۴، ۵، ۱ به هر نوع گزینه اختصاص می‌یابد. پایایی این پرسشنامه بر اساس آلفای کرونباخ از ۰/۷۷ تا ۰/۹۱ گزارش شده است (عیسی زادگان و همکاران، ۱۳۸۸). برای بررسی پایایی کل آزمون قبل از اجرا روی نمونه اصلی، در یک نمونه ۴۰ نفری اجرا شد که مقدار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

د) **عملکرد تحصیلی**: برای سنجش عملکرد تحصیلی از معدل ترم گذشته دانش‌آموزان استفاده شد.

نتایج

جدول میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی بین متغیرهای مورد پژوهش را نشان می‌دهد.

1. Meaning of Education

رابطه‌ی بین امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره‌ی پیش‌دانشگاهی

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی بین متغیرهای مورد پژوهش

متغیرها	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
عملکرد تحصیلی خوش‌بینی	۱۵/۱۳	۱/۹۸	-														
امید (کل)	۲۹/۲۶	۰/۴۵	۰/۳۷	-													
کارگزار	۱۳/۹۸	۰/۴۰	۰/۳۷	۰/۵۹	-												
گذرگاه	۱۵/۲۸	۰/۳۷	۰/۳۷	۰/۴۹	۰/۵۱	-											
معنای تحصیل	۲۹/۳۹۷	۰/۳۱	۰/۳۱	۰/۲۳	۰/۱۶	۰/۲۴	-										
حرفه	۴۱/۲۶	۰/۲۸	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۲۳	۰/۲۷	۰/۵۸	-									
استقلال	۱۹/۷۰	۰/۱۵	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۱۲	۰/۱۸	۰/۳۱	۰/۳۱	-								
آینده	۱۲/۱۲	۱/۹۹	۰/۱۶	۰/۲۲	۰/۲۰	۰/۱۸	۰/۲۹	۰/۴۲	۰/۴۲	-							
یادگیری	۳۴/۸۴	۸/۵۶	۰/۲۸	۰/۴۶	۰/۳۶	۰/۴۹	۰/۳۴	۰/۲۶	۰/۱۹	۰/۳۱	-						
خودشناسی	۴۱/۴۵	۷/۵۲	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۰	۰/۱۱	۰/۶۵	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۲۸	۰/۲۸	-					
گام بعد	۱۱/۱۲	۳/۷۱	۰/۰۶	۰/۰۴	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۳۳	۰/۲۱	۰/۰۴	۰/۱۸	۰/۱۸	۰/۱۸	-				
اجتماعی	۴۲/۵۵	۸/۰۵	۰/۱۳	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۱۳	۰/۶۶	۰/۳۳	۰/۴۴	۰/۱۹	۰/۲۳	۰/۴۲	۰/۲۳	-			
پیرامون	۲۹/۹۳	۵/۸۶	۰/۱۵	۰/۱۹	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۶۲	۰/۴۷	۰/۴۲	۰/۳۵	۰/۴۳	۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۴۰	-		
فشار	۳۰/۶۱	۷/۴۹	-۰/۲۶	-۰/۱۴	-۰/۲۲	-۰/۲۰	۰/۱۱	-۰/۲۲	-۰/۰۸	-۰/۲۵	-۰/۲۰	-۰/۲۲	-۰/۰۶	-۰/۱۰	-۰/۲۴	-	
رهایی	۳۰/۵۵	۶/۴۳	-۰/۲۳	۰/۲۰	-۰/۱۸	-۰/۱۹	-۰/۱۲	۰/۲۶	-۰/۱۶	۰/۰۵	۰/۰۲	-۰/۱۸	-۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۰۴	-۰/۱۴	۰/۵۵

**P<۰/۰۱ *P<۰/۰۵

میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای بررسی شده و زیر مقیاس‌های آنها در کل نمونه و همچنین ضرایب همبستگی بین متغیرها در جدول ۱ نشان داده شده است. با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۱، بین امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. جدول ۲ و ۳ تحلیل رگرسیون گام به گام امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری متغیرهای امید، خوش بینی و معنا تحصیل بر عملکرد تحصیلی

مدل	شاخص	SS	df	MS	F	P	R	ضریب تبیین	ضریب تغییرات
۱	رگرسیون	۲۶۰/۷۶	۱	۲۶۰/۷۶	۸۲/۶۸	۰/۰۰۱	۰/۴۴۵	۰/۱۹۸	۰/۱۹۸
	باقیمانده	۱۰۵۶/۵۲	۳۵۵	۳/۱۵					
۲	رگرسیون	۳۱۸/۲۶	۲	۱۵۹/۱۳	۵۳/۲۰	۰/۰۰۱	۰/۴۹۲	۰/۲۴۲	۰/۰۴۴
	باقیمانده	۹۹۹/۰۲	۳۳۴	۲/۹۹					
۳	رگرسیون	۳۳۷/۶۷	۳	۱۱۲/۵۶	۳۸/۲۶	۰/۰۰۱	۰/۵۰۶	۰/۲۵۶	۰/۰۱۵
	باقیمانده	۹۷۶/۶۱	۳۳۳	۲/۹۴					

جدول ۳. ضرایب رگرسیون استاندارد و غیر استاندارد برای متغیرهای امید، معنای تحصیل و خوش بینی

مدل	شاخص	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد B	β	t	P
۱	امید	۰/۱۹۰	۰/۰۲۱	۰/۴۴۵	۹/۰۹	۰/۰۰۱
۲	امید	۰/۱۶۹	۰/۰۲۱	۰/۳۹۵	۸/۰۷	۰/۰۰۱
	خوش بینی	۰/۱۱۵	۰/۰۰۹	۰/۲۱۵	۴/۳۹	۰/۰۰۱
۳	امید	۰/۱۱۳	۰/۰۲۵	۰/۳۱۰	۵/۲۷	۰/۰۰۱
	خوش بینی	۰/۰۷۹	۰/۰۳۱	۰/۲۰۴	۴/۱۸	۰/۰۰۱
	معنای تحصیل	۰/۰۱۴	۰/۰۰۳	۰/۱۵۰	۲/۵۷	۰/۰۰۱

بر اساس نتایج جداول ۳، F مشاهده شده معنادار است و از کل مقدار ۲۵/۶ درصد ضریب تبیین متغیر ملاک، ۱۹/۸ درصد به وسیله متغیر امید و ۴/۴ درصد به وسیله متغیر خوش بینی، ۱/۵ درصد به وسیله متغیر معنای تحصیل تبیین می‌شود و بقیه تغییرات متغیر ملاک از طریق متغیرهای دیگری که در این پژوهش در نظر گرفته نشده اند تبیین می‌شود. بنابراین

چنین استنباط می‌شود که متغیرهای امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با بتای (۰/۴۴۵، ۰/۳۱۰) و (۰/۱۱۰) دارای سهم معناداری در پیش‌بینی تغییرات عملکرد تحصیلی است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی متغیر عملکرد تحصیلی به کمک معنای تحصیل، امید و خوش‌بینی بود. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد این متغیرها ۲۵/۶ درصد از واریانس متغیر ملاک را تبیین کردند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که بین امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از این پژوهش در ارتباط با رابطه‌ی امید با عملکرد تحصیلی با پژوهش‌های اسنایدر و همکاران (۲۰۰۰)، پترسون و لوتانس (۲۰۰۳)، کلی (۲۰۰۷) هم‌خوانی دارد. آنها نیز دریافتند که امید، عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. آنها هم چنین نشان دادند که ۷۴ درصد از اثرات کلی نقص در عملکرد تحصیلی از متغیر امید تأثیر می‌پذیرد. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت افراد با امید بالا برای رسیدن به هدف به عنوان یک کارگزار از گذرگاه‌های متفاوتی استفاده می‌کنند و به نظر می‌رسد بیشتر بر مسائل متمرکز هستند و مقابله‌ی اجتنابی کمتری نسبت به افراد ناامید دارند. همچنین می‌توان گفت: دانش‌آموزان دارای سطوح امید بالاتر از انگیزش زیادی برای پیشرفت برخوردار بوده و در طول تحصیل علاوه بر افزایش معلومات خویش مسائل موجود در راه تحصیل را چالشی در نظر می‌گیرند که قابل حل است.

در ارتباط با رابطه‌ی خوش‌بینی و عملکرد تحصیلی نتایج حاصل از این پژوهش با یافته‌های کارور و شی‌رر (۲۰۰۲)، برد، هوی و هوی (۲۰۱۰) هم‌سو است. مطابق با نظریه‌ی خودتنظیمی بندورا، انتظارات پیامدهای مطلوب موجب می‌شود افراد تلاش‌شان را برای به تحقق پیوستن یک

هدف پیشین تجدید کنند. سلیگمن^۱، شولمن^۲، دی رویس و هولون^۳ (۱۹۹۹) نشان دادند، این باور که فرد موفق خواهد شد منجر به بیش آموزی و این باور که فرد شکست خواهد خورد منجر به کم آموزی می‌شود. بنابراین می‌توان گفت دانش‌آموزانی که خوش بین هستند، معتقدند یک پیامد تحصیلی دست یافتنی است چرا که آنها مطمئن هستند آن پیامد هنوز قابل دست‌یابی خواهد بود. از سوی دیگر نتایج نشان داد که بین امید و خوش‌بینی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی رابطه معناداری وجود دارد. این نتایج با پژوهش‌های انجام شده در خصوص رابطه بین امید و خوش‌بینی به طور کلی هم خوان است. تقریباً تمام یافته‌های مرتبط با امید، با خوش‌بینی هم مرتبط هستند (آسپین وال و لیف^۴، ۲۰۰۲). با توجه به مباحث فوق، می‌توان گفت دانش‌آموزانی که امید بالایی دارند نسبت به دست‌آوردهای آینده خوش بین خواهند بود. آنها با دیده‌ی خوش‌بینی به چالش‌های موجود خواهند نگرست و در رویارویی با مشکلات به جای اینکه دل‌سرد شده و تسلیم موقعیت شوند تلاش خواهند کرد که مسائل را به نحو مناسب حل و فصل کنند.

از جمله یافته‌های دیگر پژوهش این بود که بین معنای تحصیل با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی رابطه‌ی معناداری به دست آمد. از بین ۱۰ مولفه معنای تحصیل، معنی یادگیری با $(I=0/61)$ بالاترین همبستگی را با عملکرد تحصیلی داشت. در این خصوص پژوهش خاصی که رابطه‌ی این دو متغیر را نشان دهد یافت نشد و پژوهش‌هایی که درباره‌ی معنای تحصیل انجام شده هم سو با نتایج حاضر نیستند. به عنوان مثال نتایج پژوهش فیلدمن و نیوکامب (۱۹۶۹)، به نقل از هندرسون - کینگ و اسمیت (۲۰۰۶) نشان می‌دهد که معنی «حرفه» از بین ۱۰ معنای تحصیل، بالاترین رتبه را در بین دانشجویان سال اول نسبت به سال آخری‌ها داشته است.

1. Seligman
2. Schulman
3. DeRubeis & Hollon
4. Aspinwal & leaf

بایز^۱ (۲۰۰۲ نقل از هندرسون - کینگ و اسمیت، ۲۰۰۶) نشان داد که دانشجویان ترم اول، ورود به دانشگاه را به عنوان یک منبع کمک مالی در آینده برای والدین خود می‌دانند. حال آن که در پژوهش حاضر مولفه‌ی یادگیری بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. شاید در تبیین آن چنین بتوان گفت که تأکید بیشتر بر قبولی در کنکور باعث شده است که مولفه یادگیری مورد توجه بیشتری قرار بگیرد، چرا که این مولفه می‌تواند قبولی در دانشگاه را در بین دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی تضمین کند. در این پژوهش معنای تحصیل به طور کلی و مولفه‌های حرفه، استقلال، آینده، یادگیری و دنیای پیرامون با امید رابطه‌ی مثبت و معنادار و بین فشار روانی و رهایی با امید رابطه منفی و معناداری نشان داد. باز از بین مولفه‌ها، مولفه یادگیری با $(I=0/46)$ بالاترین همبستگی را با نمره‌ی امید دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی داشت. لذا با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان گفت افزایش ابعاد عاطفی درگیر در امر آموزش از جمله امید، بر ابعاد شناختی دانش‌آموزان می‌تواند تأثیر مثبت داشته باشد. همان طوری که نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد با افزایش سطح امید میزان تفسیر مثبت از ادامه تحصیل در بین دانش‌آموزان افزایش می‌یابد. نتایج در پژوهش حاضر نشان داد که امید، خوش‌بینی و معنای تحصیل توانستند ۲۵/۶ از تغییرات مربوط به عملکرد تحصیلی را تبیین و پیش‌بینی کنند. در توجه این یافته‌ها می‌توان چنین گفت که مسائل شناختی و عاطفی درگیر در امر تحصیل، بر پیشرفت و ارتقای علمی دانش‌آموزان بسیار مؤثر بوده و در کنار امور آموزشی باید به عواطف و احساسات دانش‌آموزان نیز توجه ویژه شود. در کل نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد علاوه بر عوامل عاطفی و هیجانی درگیر در آموزش، بعد شناختی یادگیرنده نیز ممکن است تحت تأثیر انتظارات آینده قرار گیرد. یکی از آن عوامل شناختی «معنی از امر تحصیل» است. دانش‌آموزانی که قصد ادامه تحصیل دارند، معنای خاصی از این منظور دارند و اهداف خاصی را نیز در راستای آن دنبال می‌کنند. دیدگاه تحصیلی و معنی از تحصیل در واقع می‌تواند بخشی از سیستم شناختی و دیدگاه آنها قبل از ورود به دانشگاه

را منعکس سازد. این نیز ممکن است پردازش اطلاعات آنان از محیط آموزشی بعد از دبیرستان را تحت تأثیر قرار داده و متعاقباً رفتار تحصیلی و جهت‌مندی‌های انگیزشی‌شان را متاثر سازد. از آن جایی که پژوهش حاضر در یکی از شهرهای ایران صورت گرفته است و تنها محدود به دانش‌آموزان متوسطه است، لذا تعمیم نتایج به سایر مناطق و مراجع باید با احتیاط انجام گیرد. جدید بودن ابزارسنجش معنای تحصیل و نبود یک بررسی دقیق از لحاظ روان‌سنجی و از سوی دیگر نبود سابقه‌ی پژوهشی در خصوص معنای تحصیل در داخل و خارج از جمله محدودیت‌های این پژوهش است. شاید بتوان با فهم از معنی تحصیل از منظر دانش‌آموزان، جهت‌مندی‌های انگیزشی و ارزشی آنها را بهتر شناخت. این پژوهش را می‌توان در سطوح بالاتر تحصیلی نیز مورد بررسی و مقایسه قرار داد. اگر این مقایسه بین معلمین و دانش‌آموزان صورت گیرد ممکن است به نتایج جالب توجهی دست یافت. در کل توجه بیشتر به این مسئله و برخورد کارشناسانه می‌تواند برای حل معضلات آموزشی فراگیران اثرگذار باشد.

منابع

- برجیس، مریم؛ حکیم‌جوادی، منصور؛ طاهر، محبوبه؛ غلامعلی‌لواسانی، مسعود و حسین‌خانزاده، عباسعلی (۱۳۹۲). مقایسه‌ی میزان نگرانی، امید و معنای زندگی در مادران کودکان مبتلا به اوتیسم، ناشنوایی و ناتوانی یادگیری، *ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۱)، ۲۷-۶.
- شیرین‌زاده، صمد و میرجعفری، سید احمد (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین امیدواری با راهبرد های مقابله با استرس در بین دانشجویان دانشگاه شیراز. *سومین سمینار بهداشت روانی دانشجویان*.
- کجباف، محمد باقر؛ عریضی، حمیدرضا و خدابخشی، رامین (۱۳۸۵). هنجار یابی، پایایی، روایی خوش‌بینی و بررسی رابطه بین خوش‌بینی، خود تسلط یابی و افسردگی در شهر اصفهان. *مطالعات روان‌شناختی*، ۲(۲۰)، ۶۵-۵۱.
- عیسی‌زادگان، علی؛ حسنی، محمد؛ احمدیان، لیلا (۱۳۸۸). دانشجویان و معنای تحصیل. *راهبرد فرهنگ*، ۲(۷)، ۱۶۵-۱۴۷.

- گودرزی، محمد علی (۱۳۸۱). بررسی روایی و پایایی مقیاس نومیادی بک بین گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۱۷(۱)، ۳۲-۴۰.
- نریمانی، محمد و سلیمانی، اسماعیل (۱۳۹۲). اثربخشی توان‌بخشی شناختی بر کارکردهای اجرایی (حافظه کاری و توجه) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری ریاضی. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۳)، ۹۱-۱۱۵.
- نریمانی، محمد؛ عباسی، مسلم؛ ابوالقاسمی، عباس و احدی، بتول (۱۳۹۲). مقایسه‌ی اثربخشی آموزش پذیرش / تعهد با آموزش تنظیم هیجان بر سازگاری دانش‌آموزان دارای اختلال ریاضی. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۲(۳)، ۱۵۴-۱۷۶.
- Aspinwall, L. G., & Leaf, S. L. (2002). In search of the unique aspects of hope: Pinning our hopes on positive emotions, future-oriented thinking, hard times, and other people. *Psychological Inquiry*, 13, 276-288.
- Astin, A. W. (1993). An Empirical Typology of college students. *Journal of college students development*, 34, 36-46.
- Astin, A.W., Osegura, L., Sax, L. J., & Korn, W.S. (2002). The American freshman: Thirty-five year trends. Los Angeles: *Higher Education Research Institute*.
- Beard, K. S. Hoy, K. W., & Hoy, A. W. (2010). Academic optimism of individual teachers : Confirming a new construct. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1136-1144.
- Brissette, I., Scheier, M. F., & Carver, C. S. (2002). The role of optimism in social network development, coping, and psychological adjustment during a life transition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 102-111.
- Carver, C. S., Scheier, M. F., & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review*, 1-11.
- Chang, C. E., Sanna, Y. L., & Yang. M. (2003). Optimism, pessimism, affectivity, and psychological adjustment in USA and korea: A test of a mediation model. *Personality and individual differences*, 34, 1195 -1208.
- Coll, J. E; & Draves, P. R. (2008). An examination of the relationship between optimism and worldview among university students. *College student Journal*, 42, 395 -401.
- Curry, L .A., Snyder, C .R., Cook, D .L., Ruby, B .C., & Rehm, M. (1997). Theory of hope in student-athlete academic and sport achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1257-1267.
- Fleeson, W. (2004). Moving personality beyond the person-situation debate :The challenge and the opportunity of within -person variability. *Current Direction in Psychological Science*, 13(2), 83-87.
- Franken, R., & Brown, J. D. (1996). The need to win is not adaptive :The need to win, coping strategies and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 20, 805-808.

- Henderson – king, D. & Smith, N. M. (2006). Meanings of education for university students: academic motivation and personal values as predictors. *Social psychology of education*, 9, 195- 221.
- Henderson – king, D. & Mitchell, A. M. (2011). Do materialism, intrinsic aspiration, and meaning in life predict students meanings of education?. *Soc Psychol Educ*, 14, 119-134.
- Hoy, K. W., Tarter, C. J., & Hoy, A. W. (2006). Academic optimism of schools: a force for student achievement. *American Educational Research Journal*, 43, 425-446.
- Hoy, K. W., & Smith, P. A. (2007). Influence :a key to successful leadership. *The International Journal of Educational Management*, 21, 158-167.
- Karademas, C. E. (2007). Positive and negative aspects of well-being: Common and specific predictors. *Personality and individual differencez*, 43, 277-287.
- Kashdan, T. B., Pelham, W. E., Lang, A. R., Hoza, B., Jacob, R. G., Jennings, J. R., Blumenthal, J. D., & Gnagy, E. M. (2002). Hope and optimism as human strengths in parents of children with externalizing disorders: stress is in the eye of the beholder. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 21, 441-468.
- Kelli, S. (2007). The relationship between hope, executive function, behavioral /emotional strengths and school functioning in 5th and 6th grade students. Thesis(Ph.D), *Ohio state university*.
- Kevin L. R. (2009). Hope and Optimism :Latent Structures and Influences on Grade Expectancy and Academic Performance. *Journal of Personality*, 77(1), 231-260.
- Kivimaki, M., Elovainio, M., Singh – Manomx, A., Vahtera, Y., Helenius, H., Pentti, Y. (2005). Optimism and pessimism as predictors of change in health after death or onset of severe illness in family. *Health psychology*, 24, 413-421.
- Krypel, N. M., & Henderson – king, D. (2010). Stress, coping styles, and optimism: are they related to meaning of education in students' lives?. *Soc Psychol Educ*, 13, 409-424.
- Levin, A. & Cureton, J. S. (1998). When hope and fear collide: a portrait of today college student. San Francisco: Jossey-Bass.
- Leeson, P., Ciarrochi, J. & Heaven P. C. (2008). Cognitive ability, personality, and academic performance in adolescence. *Personality and individual differences*, 45, 630 -635.
- O'connor, C. R. & Cassidy, C. (2007). Predicting hopelessness: The interaction between optimism/ pessimism and Specific future expectancies. *Cognition and Emotion*. 21, 596-613
- Peterson , S . J ., & Luthans , F . (2003) .The positive impact and development of hopeful leaders. *Leadership and Organization Development Journal*. 24 ,26-31.
- Premuzic, T & Furnham, A. (2003). Personality traits and academic examination performance. *European Journal of Personality*, 17, 237 -250.
- Scheier, M. F. & Carver, C. S. (1985). Optimism, coping and health: assessment and implication of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 3, 219-243.
- Seligman, M. E. P., Schulman, P., DeRubeis, R. J., & Hollon, S. D. (1999). The prevention of depression and anxiety. *Prevention and Treatment*, 2(8), 1-24.
- Snyder, C. R. (1991). The will and the ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 570-585.

- Snyder, C. R., Lopez, S. J., Shorey, H. S., Rand, K. L. & Feldman, D. B. (2003). Hope theory, measurements, and applicationsto school psychology. *School Psychology Quarterly*, 18, 122 – 139.
- Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J. S., Pulvers, K. M., Adams, V. H. III, & Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 94, 820–826.
- Weiner, E. (1999).The meaning of education for university students with a psychiatric disability :a grounded theory analysis .*Psychiatric rehabilitation Journal*, 22, 403 -409.
- Wrosch, C., & Scheier, M. F. (2003). Personality and quality of life :the importance of optimism and goal adjustment. *Quality of life research*, 12, 59 -72.

The relationship between hope, optimism and meaning of education with academic performance in high school students

A. Isazadegan¹, F. Micaeili² & F. Meroei Milan³

Abstract

The aim of the present study was to investigate the prediction of academic performance based on hope, optimism and the meaning of education. 337 students (136 male, 201 female) were selected by stratified random sampling method from in Urmia high schools student. The participants were assessed using the Hope Scale, Revised life-orientation Test, and Meaning of education Questionnaire. The data were analyzed by Pearson correlation coefficient and stepwise regression analysis. The findings indicated that there were significant positive relationships between academic performance and hope, optimism and meaning of education. It was found that hope, optimism and the meaning of education accounted for 25/6% of the variance of academic performance. The findings emphasize the need to recognize the role of hope, optimism and meaning of education in predicting students' academic performance.

Key words: Academic performance, hope, optimism, meaning of education

1 . Corresponding Author: Associate professor Psychology Urmia University (ali_issazadeg@ yahoo.com)

2 . Associate professor Educational Psychology Urmia University

3 . M.A in Educational Psychology Urmia University